

Svenska kyrkans
ARBETSMATERIAL

MATERIAL•ARBETSMATERIAL•ARBETSMATERIAL

ARBETSMATERIAL•ARBETSMATERIAL•ARBETSMATERIAL

Kyrklig akt för partnerskap och
därmed sammanhängande frågor

ERIAL•ARBETSMATERIAL•ARBETS

Arbetsmaterial

Bilaga till Kyrkostyrelsens skrivelse KsSkr 2004:10

KYRKLIG AKT FÖR PARTNERSKAP OCH DÄRMED SAMMANHÄNGANDE FRÅGOR

Form: ArtoDito Uppsala
Tryck: Tryckindustri Information, Solna 2004

 MILJÖMÄRKT Trycksak 341077

Innehåll

1 Inledning	5
Bakgrund.....	5
Frågan om homosexuella i kyrkan ur ett ekumeniskt perspektiv	6
Äktenskap och partnerskap i en juridisk kontext	8
2 Vissa kyrkorättsliga konsekvenser mm	13
Kyrkoordningens reglering av gudstjänstlivet	13
Kyrklig akt för partnerskap	18
3 Aspekter på utformning av en kyrklig akt	23
Allmänt om gudstjänsters struktur	23
Nu gällande ordningar kring partnerskap och vigsel	23
Möjlig struktur för kyrklig akt i samband med ingående av partnerskap	25
Hur gudstjänsten skulle kunna inledas	25
Bibeltexter som skulle kunna användas	27
Hur partnersskapets ingående skulle kunna utformas	31
Olika förslag till förbön.....	33
(Mässa)	34
Hur gudstjänsten skulle kunna avslutas	35
Gudstjänstens benämning.....	35
Olika slags ordningar	36

1 Inledning

Bakgrund

Arbetet med frågor kring homosexuella i kyrkan har pågått under en längre tid inom Svenska kyrkan. År 1972 tillsatte Biskopsmötet en utredning som resulterade i boken *De homosexuella och kyrkan* (1974). Ämnet har sedan varit föremål för flera motioner i Kyrkomötet. I Kyrkomötet 1997 väcktes t.ex. en motion om välsignelseakt för homosexuella i öppet kyrkorum. Kyrkomötet beslöt att avvakta med beslut i frågan under hänvisning till att det behövdes ytterligare teologisk reflektion innan beslut kunde fattas. Med anledning av beslutet fick Svenska kyrkans teologiska kommitté i uppdrag att fortsätta bearbetningen av de principiella frågorna, vilket resulterade i samtalsdokumentet *Homosexuella i kyrkan*, som lades fram för Kyrkomötet 2002. Dokumentet visar på frågans komplexa natur, på vilka vägval som är möjliga och hur dessa kan motiveras. Utgångspunkten tas i den tystnadens kultur som länge drabbat homosexuella i samhälle och kyrka.

I Kyrkomötets beslut år 2002 ingick att inbjuda till samtal på bred front i stift och församlingar kring dokumentet *Homosexuella i kyrkan*. En särskild studiehandledning har utarbetats som stöd för dessa samtal. Vidare beslöt Kyrkomötet att frågan kring homosexuella i kyrkan skall breddas och fördjupas genom att närliggande frågor lyfts in i sammanhanget, som t.ex. äktenskapets teologi och samlevnadsformernas förändring. Även detta uppdrag har gått till Teologiska kommittén, som med anledning härav kommer att anordna en offentlig hearing om kärlek, samlevnad och äktenskap i Uppsala den 6-9 september 2004.

Attityderna till homosexuell samlevnad har förändrats starkt i vårt samhälle under senare år. Detta har bl.a. resulterat i att flera motioner har väckts i Riksdagen om att införa en könsneutral äktenskapslagstiftning, dvs. en lagstiftning som är enhetlig för samkönade par och par med olika kön. I april 2004 gav Riksdagen Regeringen i uppdrag att tillsätta en parlamentarisk utredning för att förutsättningslöst utreda frågan om en könsneutral äktenskapslagstiftning.

I Kyrkomötet 2003 väcktes en motion om att en kyrklig vigselakt skall utformas som kan användas för såväl personer av samma kön som av olika kön. Motionen avlogs. Kyrkomötet uppdrog emellertid åt Kyrkostyrelsen att till 2004 års kyrkomöte återkomma med underlag till kyrklig akt för ingående av partnerskap med civilrättslig giltighet i form av ett arbetsmaterial. Det är detta arbetsmaterial som här föreligger. Materialet skall bl.a. kunna användas i den pågående samtalsprocessen i stift och församlingar som ett komplement till dokumentet *Homosexuella i kyrkan*. Dessa samtal är nämligen tänkta att fortsätta och ta ny fart genom att nya underlag tillförs processen.

Frågan om homosexuella i kyrkan ur ett ekumeniskt perspektiv

När kristna kyrkor år 1948 möttes i Amsterdam för att bilda Kyrkornas Världsråd lovade man varandra att gemensamt gå framtiden till mötes under enhetens förtecken. Idag, mer än femtio år senare, utmanas kyrkor och kyrkogemenskaper att förverkliga denna sin vision i ljuset av en delvis annan och mer komplex verklighet. Förutsättningarna har förändrats och överblicken försvårats i takt med att kartan på en gång krympt och vuxit. Frågor som tidigare kunde sägas vara en enskild kyrkas interna angelägenheter får i informationssamhällets tidevarv globala dimensioner och samhällen som i geografisk, ekonomisk, social och kulturell bemärkelse ligger långt ifrån varandra möts, utifrån samma grundförutsättningar, plötsligt på en och samma arena. Ekumenikens frågor blir med ens såväl globala som generella – mötet kyrkor och tros-tolkningar emellan sker öppet på en mångfald olika sätt. Detta berör såväl kyrkoledare som kyrkfolk och är svårt att överblicka och omöjligt kontrollera. I diskussionerna kring social-etiska frågor blir detta förhållande särskilt tydligt.

Frågor kring förhållningssättet till samkönad kärlek präglar för närvarande på många sätt den ekumeniska agendan. Skiljelinjerna går såväl mellan som inom kyrkorna och förgrenar sig ut i den allmänna samhällsdebatten på ett sätt som skapar både dynamik och spänningar. För kyrkorna hamnar frågan om kristenhetens synliga enhet och föreställningen om enhet i mångfalden i fokus. Diskussionen rör sig på en mängd olika plan och aktualiserar frågor om bibel-syn och kyrkosyn, människosyn och samhällssyn, synen på auktoriteter, frälsningslära, skapelsesyn och läran om den yttersta tiden. Den utmanar befintliga kyrkogemenskaper och etablerar nya grupperingar. Att spegla och sammanfatta denna föränderliga verklighet är således problematiskt.

Synen på samkönade parrelationer har lett till spänningar inom den anglikanska kyrkogemenskapen. Ärendet intog en framskjutet plats under 1998-års all-anglikanska biskopskonferens, The Lambeth Conference, där kyrkoledarna enades om en rekommendation som förband homosexualitet med avhållsamhet. Policyn kritiserades av den dåvarande ärkebiskopen av Wales, Rowan Williams vilket ledde till att han sedan fick utstå mycket kritik i samband med att han några år senare valdes till ärkebiskop för hela den anglikanska kyrkogemenskapen. Williams vidhöll sin personliga ståndpunkt men lovade att lojalt värna kyrkans enhet med utgångspunkt från 1998 års beslut. Konflikten hölls vid liv och när det anglikanska stiftet i New Hampshire, USA, valde och biskopsvigde den öppet homosexuelle prästen Gene Robinson ställdes frågan på sin spets. Det faktum att vigningen skett inom den Anglikanska kyrkogemenskapen och att ett antal anglikanska kyrkor nu hotade med att bryta sig ur denna kyrkofamilj föranledde ärkebiskop Williams att sammankalla ett särskilt ärkebiskopsmöte. Mötet pekade på den klyfta som med utgångspunkt i Robinsons vigning för närvarande råder inom kyrkogemenskapen och uppdrog åt en brett sammansatt samtalsgrupp (*The Archbishop of Canterbury's Commission on Communion*) att under ett år (med tänkt avrapportering i början av år 2005) arbeta med ett fördjupat studium av frågan. Under tiden har nya dimensioner av frågeställningen tillkommit med ökat stöd för Robinson och förnyade utspel från kritiska systerkyrkor. Skiljelinjerna går till dels mellan Nord och Syd, kyrkor i resurssvaga, mer konservativa, kontexter och sådana som är verksamma i länder med högre levnadsstandard. Samtidigt skär demarkationslinjerna rakt igenom kyrkor, fromhetsriktningar och samhällen på ett sätt som gör varje försök till fullständig beskrivning förenklat och missvisande.

Inom Kyrkornas Världsråd (KV) har frågan varit föremål för diskussion – och då närmast inom ramen för den specialkommission som med representanter för den ortodoxa kyrkofamiljen och KV i samband med generalförsamlingen i Harare 1998 fick i uppdrag att närmare studera och reflektera över de ortodoxa kyrkornas medverkan i KV. Kommissionen konstaterar i sin slutrapport från 2002 att KV i framtiden behöver göra åtskillnad mellan frågor som hör till de individuella medlemskyrkornas interna angelägenheter och frågor som är av

gemensamt intresse och bör bli föremål för studium och dialog inom KV. Beslut om vilka ärenden som hör vart bör avgöras med hjälp av konsensus (dvs. först sedan alla samtycker) och inte genom majoritetsbeslut. De ortodoxa kyrkorna anser kort sagt inte att KV bör syssla med frågan om homosexualitet. Medan flera ortodoxa kyrkor inte sällan bemöter frågan med oförstående och avståndstagande gör andra, däribland den rysk-ortodoxa kyrkan, åtskillnad mellan homosexuell läggning och homosexuell livsstil i det att man inte fördömer den förra men förordar avhållsamhet för homosexuella personer. Denna hållning omfattats också av den romersk-katolska kyrkan.

Frågan om homosexuella i kyrkan kom att utgöra en av de viktigaste frågorna vid 2003-års generalförsamling för Lutherska världsförbundet i Winnipeg, Kanada. I generalförsamlingens studiebok lyftes frågan fram i den avdelning som behandlade familjen. Generalsekreteraren Ishmael Noko talade i sin rapport till generalförsamlingen om att frågan behöver behandlas av kyrkorna genom konsultationer, utbyte, diskussioner och bön.

Den svenska delegationen förde genom en motion, undertecknad av samtliga delegater, fram frågan i plenum redan på generalförsamlingens andra dag. I korthet föreslog motionen arbete för de mänskliga rättigheterna för homosexuella, arbete med att finna ett värdigt språk, studier och samtal inom LVF och lokalt i kyrkorna samt publicering av texter och böner mm. som speglar samkönades relationer i samhälle och kyrka.

Frågan diskuterades intensivt under generalförsamlingen, i mindre grupper s.k. "Village Groups" och med anledning av motioner som väckts i frågan. Det stod klart att flera kyrkor, inte minst kyrkor i Afrika, östra Europa och Asien intog en kritisk hållning i frågan. Några menade t.o.m. att denna fråga hotar själva gemenskapen inom LVF och att ett antal kyrkor skulle lämna kyrkogemenskapen om frågan skulle pressas på dem.

Under förhandlingarna gjorde ärkebiskop KG Hammar ett inlägg i vilket han bl.a. sade:

Om Anden vägleder oss med hela sanningen innebär det att den är den självutgivande kärlekens väg som leder till hela sanningen. Vi kan då inte utesluta att det kärlekens offer som Gud förväntar av oss är just det vi alltid, tänkt, sagt och gjort, och som blivit en del av vår trygghetsgrund. Men det kan vara just detta som stänger människor ute, även inom den egna gemenskapen. Vi kan inte utesluta att Anden vill att vi ska vandra nya vägar för kärlekens skull.

Generalsekreterare Nokos förslag, den svenska delegationens motion liksom motmotioner till denna, överlämnades efter lång debatt till det nyvalda rådet utan direkta beslut om åtgärder.

I vår eget land har diskussionen kring kyrkornas förhållningssätt till homosexuella pågått kyrkorna emellan under några år, men det var först i samband med att frågan kom att kopplas till överväganden gällande den kyrkliga vigselrättens vara eller inte vara som samtalet ökade i intensitet. I ett brev till Kyrkostyrelsen vände sig företrädare för Stockholms katolska stift, Serbisk-ortodoxa kyrkan, Svenska Missionskyrkan, Syrisk-ortodoxa kyrkan, Svenska Alliansmissionen, Evangeliska Frikyrkan och Pingströrelsen till Svenska kyrkan och uppmanade till återhållsamhet och dialog. Kyrkostyrelsen bekräftade sin ekumeniska grundhållning och inbjöd medlemskyrkorna i Sveriges Kristna Råd (SKR) att ta del av och kommentera samtalsdokumentet *Homosexuella i kyrkan*. SKR utgör vidare en resurs i det fortsatta arbetet med frågan, inte minst utifrån den studie rörande äktenskapssyn som för närvarande genomförs där. I Teologiska kommitténs offentliga hearing kring kärlek, äktenskap, samlevnad medverkar också representanter från ett antal kristna kyrkor och samfund i Sverige.

Äktenskap och partnerskap i en juridisk kontext

Äktenskap

Äktenskap är både hos oss och i andra länder en varaktig förbindelse mellan man och kvinna, stiftad i viss legal ordning. Till denna förbindelse knyter lagstiftaren vissa särskilda rättsverkningar och anger dessutom på vad sätt förbindelsen skall kunna upplösas. Enligt äktenskapsbalken definieras äktenskapet så att det ingås mellan en man och en kvinna. Härigenom markeras att äktenskapet är en monogam förbindelse, som endast får ingås mellan personer av olika kön. De som ingått äktenskap med varandra är makar. Makarna skall visa varandra trohet och hänsyn och gemensamt vårda hem och barn och samverka för familjens bästa. Varje make råder över sin egendom och svarar för sina skulder. Makarna skall fördela utgifter och sysslor mellan sig och de skall lämna varandra de upplysningar som behövs för att familjens ekonomiska förhållanden skall kunna bedömas. Äktenskapet upplöses genom den ena makens död eller genom äktenskapsskillnad.

Äktenskap får inte ingås före 18 års ålder utan särskilt tillstånd. För att förhindra barn-äktenskap och tvångsäktenskap har villkoren för att få sådant tillstånd skärpts genom ändringar i äktenskapsbalken som trätt i kraft den 1 maj i år. Den som är under 18 år får nämligen gifta sig om länsstyrelsen ger tillstånd därtill. Vissa släktskapsförhållanden utgör också äktenskapshinder. Äktenskap är ovillkorligen förbjudet mellan dem som är släkt med varandra i rätt upp- och nedstigande led eller är helsyskon. Äktenskap mellan halvsyskon får ingås endast efter tillstånd av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Slutligen är äktenskap ovillkorligen förbjudet med den som är gift eller partner i ett registrerat partnerskap.

Äktenskap ingås genom vigsel i närvaro av släktingar eller andra vittnen. Vid vigseln skall kvinnan och mannen samtidigt vara närvarande. De skall var för sig på fråga av vigselförrättaren ge till känna att de samtycker till äktenskapet. Vigselförrättaren skall därefter förklara att de är makar. Vigsel kan ske antingen genom en kyrklig handling eller vid s.k. borgerlig vigsel. När det gäller den kyrkliga vigseln har sedan slutet av 1800-talet även andra trossamfund än Svenska kyrkan kunnat få tillstånd att förrätta vigsel. Borgerlig vigsel infördes för alla genom en lag år 1908. Begreppen "kyrklig" respektive "borgerlig" vigsel förekommer dock inte i lagstiftningen. Behörig att förrätta kyrklig vigsel är präst i Svenska kyrkan eller sådan präst eller annan befattningshavare i ett annat trossamfund som har erhållit Kammarkollegiets förordnande enligt bestämmelserna i lagen (1993:305) om rätt att förrätta vigsel inom andra trossamfund än Svenska kyrkan. Behörigheten att förrätta borgerlig vigsel tillkommer lagfaren domare i tingsrätt eller den som länsstyrelsen har förordnat till vigselförrättare. Inom kommunerna finns i regel med stöd härav särskilda vigselförrättare förordnade av vederbörande länsstyrelse. Vid vigsel gäller förutom bestämmelserna i äktenskapsbalken dels föreskrifterna i kyrkohandboken eller andra föreskrifter för Svenska kyrkan om vigseln förrättas av en präst i Svenska kyrkan, dels den ordning som gäller inom andra samfund om vigseln förrättas av en präst eller någon annan i ett sådant samfund och dels föreskrifterna i förordning (1987:1019) med närmare föreskrifter om vigsel som förrättas av domare eller särskilt förordnad vigselförrättare när vigseln förrättas av lagfaren domare eller av den som länsstyrelsen förordnat.

Under år 2003 förrättades knappt 40 000 vigslar, varav ungefär 60 procent förrättades av Svenska kyrkan. Vid utgången av år 2003 var sammanlagt drygt 3 miljoner kvinnor och män folkbokförda i Sverige registrerade som gifta.

Registrerat partnerskap

Genom lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap har det gjorts möjligt för två personer av samma kön att registrera sitt partnerskap. De förklaras därefter som registrerade partner. För registrering av partnerskap krävs viss anknytning till Sverige. Registrering får ske om en

av partnerna har hemvist här i landet sedan minst två år eller en av partnerna är svensk medborgare med hemvist här i landet. Med svensk medborgare jämställs medborgare i Danmark, Island, Nederländerna och Norge. Annars gäller i allt väsentligt samma förutsättningar såvitt avser släktskap, ålder m.m. för att registrera partnerskap som för att ingå äktenskap. Behörig att vara registreringsförrättare är lagfaren domare i tingsrätt eller den som länsstyrelsen har förordnat.

Ett registrerat partnerskap har samma rättsverkningar som ett äktenskap med undantag av att lagen (1984:1140) om insemination och lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen inte gäller för registrerade partner. Vidare följer att bestämmelser som gäller för makar och vars tillämpning innebär en särbehandling av den ena maken endast på grund av dennas kön inte gäller för registrerade partner. Undantaget berör huvudsakligen sådana, numera inte så vanligt förekommande, regler som ger ekonomiska förmåner åt gifta kvinnor eller änkor. Slutligen stadgas att bestämmelserna i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap inte gäller för registrerat partnerskap.

Vid lagens ikraftträdande den 1 januari 1995 fanns ytterligare ett undantag, nämligen att registrerade partner varken gemensamt eller var för sig fick anta adoptivbarn och att de inte heller fick utses att i egenskap av särskilt förordnade förmyndare gemensamt utöva vårdnaden om en underårig. Detta undantag togs bort när riksdagen våren 2002 beslutade vissa lagändringar som innebär att registrerade partner fått möjlighet att prövas som adoptivföräldrar. Lagändringarna trädde i kraft den 1 februari 2003. I departementspromemorian Ju 2004:19 redovisas förslag till lagstiftning som blir nödvändig om lesbiska par ges rätt till assisterad befruktning. I promemorian understryks att utredningen inte innefattar något ställningstagande till huvudfrågan om sådan insemination är lämplig. Förslaget innebär att de båda kvinnorna blir barnets mödrar förutsatt att kvinnorna bedömts lämpliga, att inseminationen skett på ett svenskt offentligt finansierat sjukhus enligt lag och att den andra kvinnan samtyckt till föräldraskapet. Insemination verkställd i utlandet, ”privat” insemination i Sverige liksom insemination utan andra kvinnans samtycke föreslås däremot inte leda till dessa rättsverkningar. I dessa senare fall föreslås att faderskap skall fastställas på biologisk grund dvs. den man som donerat spermier blir barnets far även i rättslig mening. Om promemorians förslag läggs till grund för lagstiftning blir sålunda barnets rättsliga ställning helt beroende av hur och var inseminationen ägt rum samt av det särskilda samtycket. Partnerskapslöftet innefattar sålunda inte ett samtycke.

I sammanhanget bör också nämnas att justitieministern den 5 november 2002 i en interpellationsdebatt uppgett att frågan om lesbiska kvinnors rätt till assisterad befruktning, enligt hans uppfattning, är politiskt avgjord och att det som kvarstod enbart var det juridisk-tekniska arbetet med att närmare analysera det rättsliga föräldraskapet. Dock bör nämnas att av den gemensamma lagen framgår att rättsverkningarna är olika för sambor av samma kön jämfört med sambor av olika kön. När begreppet sambor används i föräldrabalken 1 kap 6 och 8 §§, i lagen (1984:1140) om insemination och i lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen avses endast sambor av olika kön. Sambolagen erinrar sålunda om en skillnad mellan heterosexuella och homosexuella sambor i de fall sexualiteten har med barn att göra.

I samband med att riksdagen antog lagen om registrerat partnerskap uttalades också att det fanns skäl att utvärdera de två parallella sambolagstiftningarna. Sedan den 1 juli 2003 gäller sålunda en enda gemensam sambolag (2003:376) för alla sambor oavsett kön.

Vid utgången av år 2003 hade sammanlagt 1 743 män och 1 145 kvinnor folkbokförda i Sverige registrerat partnerskap. Drygt 200 partnerskap registrerades under år 2003.

Förestående översyn av lagstiftningen beträffande samlevnad

Lagutskottets betänkande

I Lagutskottets betänkande 2003/04:LU22 *Äktenskap, partnerskap och samboende* har utskottet behandlat knappt hundra motionsyrkanden som främst gäller lagstiftningen om äktenskap, partnerskap och samboende. Med bifall till två motionsyrkanden förordar utskottet ett tillkännagivande om att regeringen bör tillkalla en parlamentarisk utredning för att utreda frågan om en könsneutral äktenskapslagstiftning. Övriga motionsyrkanden avstyrks i huvudsak med hänvisning till tidigare ställningstaganden och pågående arbete. I betänkandet finns 19 reservationer och 7 särskilda yttranden.

I utskottets ställningstagande konstateras bl.a:

10

Vad först gäller motionerna med krav på införande av en könsneutral äktenskapslagstiftning kan utskottet konstatera att motioner med sådana krav har behandlats i olika sammanhang under de två senaste decennierna. I proposition 1986/87:124 med förslag till lag om homosexuella sambor avvisade regeringen tanken på homosexuellt äktenskap med hänvisning till de grundmurade värderingarna i samhället om äktenskapet som en institution för familjebildningen mellan en man och en kvinna. Utskottet delade i sitt av riksdagen godkända betänkande 1986/87:LU28 regeringens uppfattning och tillade att en lagstiftning som medger äktenskap för två personer av samma kön skulle stå i strid med den allmänna uppfattningen inom ett centralt livsområde.

Frågan har därefter aktualiserats i riksdagen vid ett flertal tillfällen med anledning av motioner i ämnet. När frågan om äktenskap för personer av samma kön var föremål för utskottets bedömning våren 1998 med anledning av motioner uttalade utskottet i betänkande 1997/98:LU10 att äktenskap även fortsättningsvis endast skall få ingås av en man och en kvinna. I anslutning därtill avstyrkte utskottet motionsyrkanden om att familjebegreppet skulle utvidgas till att även omfatta bi- och homosexuella med hänvisning till att begreppet familj inte är definierat i den familjerättsliga lagstiftningen och att inget hindrar att begreppet används också i homosexuella relationer. Riksdagen följde utskottet.

Våren 1999 vidhöll utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande 1998/99:LU18 de uppfattningar riksdagen gett uttryck för året dessförinnan och avstyrkte bifall till de då aktuella motionerna. Därefter har liknande motioner avstyrkts med hänvisning till tidigare ställningstaganden i betänkandena 2000/01:LU13 och 2001/02:LU8. Riksdagen har följt utskottet.

När utskottet nu åter har att ta ställning till olika motionsyrkanden som rör en könsneutral äktenskapslagstiftning kan konstateras att frågan under den senaste tiden har varit föremål för en intensiv debatt. I debatten har förts fram röster såväl för som mot en könsneutral äktenskapslagstiftning.

Efter det att riksdagen senast behandlade denna fråga bör uppmärksammas att riksdagen våren 2002 beslutade lagändringar som innebär att registrerade partner ges en möjlighet att prövas som adoptivföräldrar. Genom detta beslut togs en av skillnaderna mellan äktenskapet och partnerskapet bort. Lagstiftningen trädde i kraft den 1 februari 2003. Vidare bör pekas på det arbete som för närvarande bedrivs inom Regeringskansliet angående möjligheterna för lesbiska kvinnor att få tillgång till assisterad befruktning. Arbetet berör en av de numera få återstående skillnaderna mellan äktenskapet och partnerskapet. Enligt vad utskottet har erfärut är arbetet inriktat på att en departementspromemoria i ämnet skall presenteras under våren 2004. Därutöver kan också nämnas riksdagens beslut våren 2003 om en ny sambolag som gäller för både heterosexuella och homosexuella samboförhållanden.

Det har nu gått drygt 15 år sedan riksdagens ursprungliga ställningstagande till frågan om ett homosexuellt äktenskap. Under denna tidsperiod har samhällets syn på homosexuella och homosexuell samlevnad förändrats radikalt. Enligt utskottets mening kan det inte uteslutas att allmänhetens syn på dessa frågor också genomgått betydande förändringar, vilket stöds av nyligen gjorda opinionsundersökningar. Mot denna bakgrund anser utskottet att tiden nu kan anses mogen för att brett och förutsättningslöst utreda frågan. Enligt utskottets uppfattning bör lämpligen en parlamentariskt sammansatt utredning ges detta uppdrag där olika aspekter på denna fråga ges en noggrann genomlysning. Det får ankomma på regeringen att tillkalla en sådan utredning och utarbeta erforderliga direktiv.

Promemorian, som nu föreligger, är kortfattat redovisad ovan.

11

Parlamentarisk utredning

Den 29 april 2004 biföll riksdagen lagutskottets förslag och gav regeringen i uppdrag att tillätta en parlamentariskt sammansatt utredning för att förutsättningslöst utreda frågan om en könsneutral äktenskapslagstiftning.

Enligt uppgift från Justitiedepartementet kommer den aktuella utredningen att tillsättas tidigast under hösten 2004 då regeringen också kommer att utarbeta de direktiv som skall gälla för utredningsarbetet. Departementet är av den uppfattningen att utredningen torde behöva åtminstone två år för sitt arbete. Detta medför att ett utredningsförslag kommer att vara klart tidigast vid årsskiftet 2006-07. Därefter kommer utredningen att sändas ut på remiss. Med anledning härav gör Kyrkostyrelsen den bedömningen att en ny äktenskapslagstiftning inte torde föreligga förrän tidigast under år 2008.

Begreppet partnerskap

Om riksdagen skulle besluta om en könsneutral äktenskapslagstiftning, där äktenskap kan ingås mellan två personer av samma kön, kan det medföra att lagen (1994:117) om registrerat partnerskap skulle upphöra att gälla. Det skulle också kunna få som en konsekvens att begreppen "registrerade partner" och "partnerskap" inte längre skulle vara aktuella.

Relationen mellan civil lag och kyrkohandboken

Sambandet mellan den av Riksdagen stiftade civillagen och den av Kyrkomötet beslutade kyrkohandboken framgår i den gällande äktenskapsbalkens bestämmelse att vigsel kan äga rum enligt föreskrifterna i kyrkohandboken eller andra föreskrifter för Svenska kyrkan. Innebörden av detta är att kyrklig vigsel leder till att makarna omfattas av de rättsverkningar som följer av äktenskapsbalken. Någon motsvarande bestämmelse som ger möjlighet till ett kyrkligt ingående av partnerskap finns som nämnts inte i lagen om registrerat partnerskap. Rättsverkningarna av partnerskap skiljer sig på väsentliga punkter från rättsverkningarna av äktenskap. Detta beror på att par av samma kön inte kan få biologiska barn tillsammans. Den tidigare nämnda departementspromemorian "Föräldraskap vid assisterad befruktning för homosexuella" (Ds 2004:19) redovisar hur det rättsliga föräldraskapet kan regleras om lesbiska par får tillgång till assisterad befruktning inom sjukvården. Huruvida detta förslag läggs till grund för lagstiftningen är ännu ovisst. Något förslag till motsvarande lagstiftning reglerande homosexuella mäns möjligheter att skaffa barn med bistånd av surrogatmoder är inte aktuellt i Sverige och frågan är synnerligen kontroversiell. Ovissheten beträffande den framtida civilrättens reglering av dessa för äktenskapet centrala frågor innebär att det för närvarande inte är möjligt att förutse vilka rättsverkningar som skulle följa av löften avgivna vid en kyrklig akt för parter av samma kön.

Enligt gällande regeringsformen har Svenska kyrkan lika litet som andra trossamfund någon rätt till medverkan vid äktenskapslagstiftning. Därav följer att Kyrkomötet inte har någon rätt att påverka rättsverkningarna av de löften som följer av en kyrklig akt. En fråga som då uppkommer är huruvida ställning kan tas till utformningen av en kyrklig akt med civilrättslig verkan innan full klarhet råder om vilka konsekvenser som följer av de vid akten avgivna löfena.

Det numera självklara förhållandet att trossamfunden inte har något direkt inflytande över lagstiftningen innebär emellertid inte att de är helt utan påverkansmöjligheter. Svenska kyrkan kan på olika sätt redovisa sin uppfattning om hur äktenskapslagstiftningen bör vara utformad genom att medverka i det offentliga samtalet kring dessa frågor. Det blir också möjligt att ge sin uppfattning till känna när den parlamentariska utredningen om könsneutral äktenskapslagstiftning och andra förslag till relevant speciallagstiftning sänds ut på remiss.

Uppdraget att lägga fram ett arbetsmaterial för en kyrklig akt kan tolkas så snävt att endast formen för avgivandet av löfena att ingå partnerskap anses vara en kyrklig angelägenhet. En sådan snäv tolkning kan dock innebära svårigheter när det gäller att utforma akten på ett relevant sätt. En med hänsyn till ovan nämnda departementspromemoria relevant fråga är t. ex. huruvida rättsverkningarna av partnerskap mellan kvinnor blir andra än rättsverkningarna av partnerskap mellan män.

I ett historiskt perspektiv har kyrkan intagit en aktiv inställning till vilka rättsverkningarna av äktenskap bör vara. Detta är en förklaring till att kyrkan har haft ett särskilt intresse för familjerätten. Kyrkan har därvid fäst vikt vid barnens ställning. Det är rimligt att förslag som innebär att ett barns ställning och rättigheter är beroende av hur barnet har avlats föranleder kyrklig uppmärksamhet.

De teologiska överväganden som måste göras har ett naturligt samband med vilka rättsverkningar som knyts till den kyrkliga akten. Det följande avsnittet om kyrkorättsliga konsekvenser bör läsas mot denna bakgrund.

Internationell utblick

En partnerskapslag för homosexuella finns numera i samtliga nordiska länder och i ett antal amerikanska delstater. Sedan april 2001 är det i Nederländerna, som första land i världen, även möjligt för homosexuella par att ingå äktenskap – en möjlighet som sedan dess även har införts i Belgien och Kanada.

Reaktionerna från kyrkligt håll på denna lagstiftning har varit blandade. Eftersom det i samtliga fall, Norden undantaget, handlar om samhällen där kyrkorna saknar vigselrätt har den civilrättsliga regleringen av frågan inte med nödvändighet behövt få följdverkningar för kyrkorna. I kyrkor med en positiv hållning i frågan har man, om inte redan haft det, infört gudstjänstformer för välsignande av partnerskap medan de kyrkor som intagit ett kritiskt eller direkt avvisande förhållningssätt till samkönad gemenskap har avstått från detta. En fråga som diskuterats, bl.a. i Kanada, är de farhågor företrädare för kristna judiska och muslimska organisationer och kyrkor känt. De har uttryckt oro för att de nya lagarna skulle innebära ett hot mot yttrandefriheten då ett ifrågasättande av de homosexuellas rättigheter skulle kunna innebära ett ifrågasättande av en medborgerlig rättighet och därmed kunna betecknas som ett lagbrott. Denna kritik har emellertid avvisats av myndigheterna.

2 Vissa kyrkorättsliga konsekvenser mm.

Kyrkoordningens reglering av gudstjänstlivet

Allmänt om ansvarsfördelning

I kyrkoordningens femte avdelning "Gudstjänst" finns bestämmelser om Svenska kyrkans gudstjänster. Det som regleras närmare i kyrkoordningen är främst huvudgudstjänsten, kyrkans sakrament och de kyrkliga handlingarna samt vissa frågor om beslut och ansvarsfördelning. Övergripande bestämmelser av det sistnämnda slaget finns i 17 kap. Gudstjänstliv. I 18 kap. Gudstjänstböcker, finns bestämmelser om dessa böckers användning. När kyrkoordningen utarbetades var en övergripande princip att den femte avdelningen skulle innehålla bestämmelser om de olika gudstjänster och kyrkliga handlingar för vilka det finns ordningar i kyrkohandboken. För varje kyrklig handling finns i ett kapitel vissa bestämmelser om dess bruk och i kapitlets inledningstext ges den en tolkning och sätts in i ett sammanhang.

I 2 kap. 6 § ges kyrkoherden ledningsansvaret för församlingens grundläggande uppgift, vilken bl.a. innefattar att fira gudstjänst. I församlingsinstruktionens pastorala program skall bl.a. gudstjänstlivet finnas med. Det som står i församlingsinstruktionen utgör en av förutsättningarna för och en ram inom vilken kyrkoherden svarar för ledningen av gudstjänstlivet. I och med att församlingsinstruktionen innan den utfärdas av domkapitlet har utarbetats av kyrkorådet och kyrkoherden har församlingen genom kyrkorådet ett medinflytande över hur gudstjänstlivet utformas. Härtill kommer att det i 17 kap. finns bestämmelser som ger kyrkorådet vissa beslutbefogenheter och bestämmelser om kyrkoherdens skyldighet att i vissa fall samråda med kyrkorådet, övriga präster och kyrkomusiker. Det förutsattes när bestämmelserna om församlingsinstruktionen tillkom att bl. a. de kyrkliga handlingarna tas upp där. De beslut som kyrkorådet får fatta enligt kyrkoordningen och det där reglerade samrådet gäller inte de kyrkliga handlingarna utan enbart huvudgudstjänsten och församlingens övriga gemensamma gudstjänster.

Vad gäller ansvarsfördelningen mellan kyrkoherden och andra präster i församlingen i fråga om gudstjänsternas innehåll finns vissa bestämmelser rörande huvudgudstjänsten. I 17 kap. 8 § sägs att kyrkoherden efter samråd med kyrkoråd, präster och kyrkomusiker beslutar om huvudgudstjänstens uppbyggnad och utformning medan den präst som leder gudstjänsten beslutar vilka av kyrkohandbokens alternativa moment som skall användas. Det finns inte några motsvarande bestämmelser i fråga om övriga gudstjänster och kyrkliga handlingar. Beträffande de kyrkliga handlingarna angavs följande i kyrkoordningsskrivelsen till 1999 års kyrkomöte:

När det gäller de kyrkliga handlingarna bör det också i stor utsträckning vara den enskilde prästen som bär ansvaret för gudstjänstens utformning inom de ramar kyrkohandboken ger. I detta fall är det avgörande inte främst relationen till församlingen i dess helhet utan till dem som närmast berörs. Detta är tydligast beträffande vigsel och begravning. Vad gäller dop, men även konfirmation, är församlingssammanhanget mer framträdande. (CsSkr 1999:3 sid. 178.)

Beslut om tillämpningen av kyrkoordningens bestämmelser om de kyrkotillhörigas rätt att få del av de kyrkliga handlingarna ligger hos kyrkoherden. Detta kan sägas följa av bestämmelserna i 2 kap. 6 § tredje stycket om kyrkoherdens ledarskap men är också särskilt reglerat beträffande konfirmation, vigsel och begravning i 42 kap. 7-9 §§. Kyrkoherden kan delegera sin

beslutanderätt till en annan präst i församlingen. Ett beslut om att någon inte skall få del av en kyrklig handling kan överklagas hos domkapitlet, 42 kap. 11 §.

Kyrkliga handlingar

I 17 kap. 2 § sägs att den som tillhör Svenska kyrkan har rätt att i sin församling bli delaktig av de kyrkliga handlingarna i enlighet med vad som föreskrivs i kyrkoordningen. Vidare anges att det finns bestämmelser i 42 kap. om möjligheterna att i en annan församling bli delaktig av kyrkliga handlingar. I 42 kap. 7-9 §§ sägs att det finns en rätt till konfirmation, vigsel respektive begravningsgudstjänst för dem som tillhör Svenska kyrkan om inte synnerliga skäl hindrar det. Det innebär att det endast är i mycket speciella undantagssituationer som någon som tillhör Svenska kyrkan kan vägras att få del av de kyrkliga handlingarna. Oavsett om de äger rum i den egna församlingen eller i en annan församling så får ingen avgift tas ut från de enskilda personer som får del av de kyrkliga handlingarna om de tillhör Svenska kyrkan. I kyrkoordningens kapitel 42 finns bestämmelser om clearing mellan församlingarna av kostnaderna för de kyrkliga handlingar. Bestämmelserna innebär att det är hemförsamlingen som svarar för kostnaderna genom att erlægga en avgift enligt en av Kyrkostyrelsen fastställd taxa till den församling där den kyrkliga handlingen äger rum.

De handlingar som avses i 17 kap. 2 § är dop, bikt, konfirmation, vigsel och begravning. Det finns andra kyrkliga handlingar för vilka det finns ordningar i kyrkohandboken och bestämmelser i kyrkoordningen. Det gäller vignings-, sändnings- och mottagningshandlingar samt invigningar. Någon annan definition av vad som är en kyrklig handling än att handlingen/gudstjänsten benämns på detta sätt i kyrkohandboken finns inte. De kyrkliga handlingarna är en form av församlingsgudstjänster även om, som också framgår av det tidigare citatet från kyrkoordningsskrivelsen till 1999 års kyrkomöte, församlingssammanhanget ofta är mindre framträdande särskilt i fråga om vigsel och begravning.

I kyrkoordningens kapitel 23 finns bestämmelser om vigsel. Där sägs i 3 § att de som har ingått äktenskap genom borgerlig vigsel eller i annan ordning i en särskild gudstjänst kan få del av kyrkans förbön med välsignelse. Det finns i kyrkohandboken anvisningar för en sådan gudstjänst. Kyrkohandbokens anvisningar avser "Välsignelse över borgerligt ingånget äktenskap". I den senare tillkomna kyrkoordningen har alltså skett en utvidgning så att det också kan gälla välsignelse över ett äktenskap som har ingåtts i annan ordning. Anvisningarna innebär att gudstjänsten firas enligt samma ordning som vid en vigsel, med undantag för de moment som är konstitutiva för ingående av äktenskap. De moment som inte skall finnas med är Frågorna, Löftena och ringväxlingen samt Tillkännagivandet. Genom regleringen i kyrkoordningen och genom den i kyrkohandboken givna ordningen finns skäl att se denna särskilda välsignelse över ett ingånget äktenskap som en kyrklig handling av motsvarande slag som andra kyrkliga handlingar. Stöd för denna syn ges också i den reglering av kyrkobokföringen som redovisas nedan.

Kyrkohandbokens användning

I 18 kap. 3 § sägs att *Den svenska kyrkohandboken* skall användas vid huvudgudstjänster och kyrkliga handlingar. Dessutom görs tillägget – mer som ett konstaterande – att kyrkohandboken används även vid församlingens gudstjänster i övrigt. De ordningar som finns i kyrkohandboken är den präst som leder en gudstjänst skyldig att hålla sig till när det är fråga om någon av de kyrkliga handlingarna. Liksom i fråga om övriga gudstjänster finns variationsmöjligheter inom den ram som kyrkohandboken ger.

I vissa fall ges i kyrkohandboken förslag till ordningar som kan användas men som inte behöver följas. I de inledande anvisningar till ordningen för mottagande av medarbetare sägs att det kan var lokalt utformat. "I annat fall kan följande ordning användas." I de övergripande anvisningar i kapitlet om begravning konstateras att begravningen ingår i ett sammanhang

som sträcker sig från dödsbädden till avskedet vid graven. ”Mycket av detta hör själavården och det pastorala handlandet till och måste därför präglas av en betydande frihet.” Mot den bakgrunden anges att det som begravningskapitlet innehåller utöver ordningar för begravningsgudstjänst är liturgiskt material och anvisningar som har karaktär av råd och riktlinjer. Generellt kan konstateras att gällande kyrkohandbok medger en betydligt större frihet och variationsrikedom än dess föregångare.

Kyrkohandboken som uttryck för kyrkans tro, lära och bekännelse

I inledningen till kyrkoordningens kapitel 18 om kyrkohandboken sägs att i gudstjänstböckerna uttrycks vad kyrkan tror, bekänner och lär. Vidare sägs i kapitlets 1 § att gudstjänstböckerna som uttryck för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära skall antas av Kyrkomötet. I Centralstyrelsens kyrkoordningsskrivelse till 1999 års kyrkomöte konstateras att i gudstjänsten och genom gudstjänstböckerna uttrycks vad Svenska kyrkan tror, bekänner och lär.

Där framhålls att gemensamma former för huvudgudstjänsterna och de kyrkliga handlingarna är viktiga för att hålla samman och manifesteras Svenska kyrkan som ett enda sammanhållet och rikstäckande trossamfund. Som huvudregel beträffande de av Kyrkomötet antagna gudstjänstböckerna föreslogs att dessa skall användas vid huvudgudstjänster och kyrkliga handlingar. För övriga gudstjänster skulle det inte finnas några påbjudna ordningar.

Genom att vara antagna av Kyrkomötet har kyrkohandboken och psalmboken en officiell ställning som uttryck för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Gudstjänsten som uttryck för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära finns också med, utan att det är bundet till gudstjänstböckerna, när det i 1 kap. 1 § står att Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära gestaltas i gudstjänst och liv.

I ett annat sammanhang i kyrkoordningsskrivelsen anförde Centralstyrelsen följande:

Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära gestaltas i gudstjänst och liv. Kyrkans gudstjänst och liv skall ge uttryck för vad kyrkan tror, bekänner och lär. Detta är av grundläggande betydelse såväl när Kyrkomötet beslutar om gudstjänstböcker och kyrkoordning som för förståelsen av dessa dokument. Besluten måste vara uttryck för en medveten teologisk reflektion. När man tar del av gudstjänsten, gudstjänstböckerna och kyrkoordningen får man en bild av vad kyrkan tror, bekänner och lär. I regel fattas inte särskilda beslut om vad kyrkan lär på ett visst område utan det sker när t.ex. gudstjänstböcker eller bestämmelser om verksamhet och organisation fastställs.

I de grundläggande bestämmelserna om Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära i 1 kap. 1 § anges olika dokument angivna på ett sätt så att det klart framgår att de är av olika dignitet. Gudstjänstböckerna finns inte direkt med i uppräknningen av olika dokument. Sist i den nämnda paragrafen sägs dock att Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära är förklarad och kommenterad i andra av Svenska kyrkan bejakade dokument. Gudstjänstböckerna kan ses som sådana dokument. Detta torde förutsätta ett remissförfarande som ger stöd för att kunna säga att det som står i gudstjänstböckerna har bejakats.

Det går inte att på ett enkelt sätt, t.ex. genom att peka ut vissa gudstjänstordningar i kyrkohandboken, ange vad som är av läromässigt central betydelse, även om olika ordningar kan sägas ha olika dignitet och detsamma också gäller varje gudstjänstordnings innehåll. Det står klart att det finns sådant som är konstitutiv betydelse för kyrkan som kyrkan, t.ex. att det finns ordningar för hur sakramenten delas ut. Det är inte på samma sätt nödvändigt med en ordning för invigning av en begravningsplats. Det som står i ordningen för invigning av en begravningsplats måste dock, när en sådan ordning finns, vara i överensstämmelse med Svenska kyrkans tro, lära och bekännelse. När det i ordningen för invigning av begravningsplats sägs att ”här skall våra döda vila till uppståndelsens morgon” så ges där uttryck för en central del av

den kristna tron. Samtidigt kan noteras att Läronämnden när 1986 års kyrkohandbok antogs i sitt yttrande beträffande nattvardsbönerna konstaterade "att det finns nyanser inom vår egen kyrka när det gäller synen på nattvarden, trots betydande enighet i det väsentliga. Liturgin bör inte ge sken av full uniformitet när inte sådan föreligger."

Vid sidan av kyrkohandboken finns en stor mängd mer eller mindre färdiga gudstjänstordningar och liturgiskt arbetsmaterial till prästers och församlingars tjänst. Sådant material produceras på Svenska kyrkans nationella nivå, i stiftet och av enskilda personer. Även när gudstjänst firas med hjälp av sådant material är det fråga om att gestalta kyrkans tro, bekännelse och lära. Ansvar för att detta sker faller primärt på den präst som leder gudstjänsten. I detta fall är det dock inte fråga om gudstjänstordningar som samma karaktär av för Svenska kyrkan gemensamt antagna uttryck för tro, bekännelse och lära.

Införande och beslut om nya gudstjänstordningar

Det finns särskilda bestämmelser för beslut om bl.a. Svenska kyrkans böcker, gudstjänster, sakrament och övriga handlingar. Innan Kyrkomötet fattar något beslut skall enligt 11 kap. 17 § Läronämnden yttra sig. För den händelse Kyrkomötet skulle bifalla ett förslag som har avstyrkts av Läronämnden skall det ske en ny utskottsberedning med ett nytt yttrande från Läronämnden. Vid det slutliga beslutet måste två tredjedelar av de röstande bifalla ett förslag som har avstyrkts av Läronämnden för att förslaget skall genomföras, 11 kap. 18 §.

Innan 1986 års kyrkomöte fattade beslut om en ny kyrkohandbok hade det bedrivits en relativt omfattande försöksverksamhet. Denna kan sägas ha ägt rum i två olika former. Först var det fråga om en uttalad försöksverksamhet där ett antal församlingar i varje stift, utvalda av domkapitlet, med stöd av en särskild undantagsreglering kunde pröva gudstjänstmaterial från kyrkohandbokskommittén. Syftet var att ge underlag för utformningen av de förslag till gudstjänstordningar som kommittén skulle lägga fram. Även om domkapitlet pekade ut försöksförsamlingar krävdes också lokala beslut för deltagande i försöksverksamheten. Såvitt gällde de kyrkliga handlingarna var det inte aktuellt att pröva ordningar för någon slags nya kyrkliga handlingar.

I nästa skede lades fram förslag som behandlades av Kyrkomötet. När Kyrkomötet, efter viss bearbetning, hade fattat beslut om gudstjänstordningar kunde dessa användas som alternativ till de i kyrkohandboken intagna ordningarna. För att de alternativa ordningarna skulle användas i en församling krävdes beslut av kyrkorådet efter samråd med präster och kyrkomusiker. Slutligen fattade Kyrkomötet, efter en remissomgång, beslut om kyrkohandbokens innehåll och användning.

I fråga om den s.k. "allmänna gudstjänsten" förekom, till skillnad mot vad som gällde för de kyrkliga handlingarna, att vissa nya gudstjänstformer prövades. Det torde inte vara rimligt att utan först ha ett grundläggande ställningstagande till om en kyrklig handling skall finnas, pröva hur en sådan handling liturgiskt bör utformas.

Kyrkoordningens inledningstexter

Liksom gudstjänstböckerna är även kyrkoordningen i viss utsträckning ett uttryck för vad Svenska kyrkan tror, lär och bekänner. Vissa bestämmelser har ett tydligt samband med tro, lära och bekännelse samtidigt som många bestämmelser bygger enbart på vad som har bedömts vara mest praktiskt och lämpligt. Det visar sig bl.a. i Läronämndens yttrande över det ursprungliga förslaget till kyrkoordning och i yttranden över förslag till ändringar. I den övergripande inledningen till hela kyrkoordningen sägs bl. a. följande:

I kyrkoordningen knyts teologi och juridik samman. Det som Svenska kyrkan tror, bekänner och lär ger en utgångspunkt för kyrkoordningens innehåll och kriterier, mot vilket innehållet i kyrkoordningen skall prövas. Genom korta inledningar till kyrkoord-

ningens avdelningar eller kapitel anges i en koncentrerad form bakgrunden och sammanhanget för de bestämmelser som finns i de följande paragraferna. Inledningarna innehåller långt ifrån allt vad Svenska kyrkan har att säga om de ämnen som behandlas i kyrkoordningen. Syftet är att lyfta fram några väsentliga aspekter på det som behandlas i de följande avdelningarna eller kapitlen, inte att motivera varje bestämmelse.

I femte avdelningen om gudstjänst finns inledningstexter i varje kapitel. I den avdelningen behandlas samtliga gudstjänster och kyrkliga handlingar som ingår i kyrkohandboken. Det finns alltså inledningstexter behandlar alla de kyrkliga handlingar för vilka det finns ordningar i kyrkohandboken. I inledningen till 23 kap. om vigseln finns kortfattat något skrivit om äktenskapet och om vigselgudstjänstens innebörd.

Kyrkobokföringen

I 56 kap. 1 § anges att det i Svenska kyrkan skall finnas register för att tillhandahålla uppgifter om bl.a. de kyrkliga handlingar som ägt rum i Svenska kyrkans ordning (ministerialböcker). Av Kyrkostyrelsen beslut med närmare bestämmelser om kyrkobokföring i Svenska kyrkan (SvKB 2003:13) framgår att i ministerialböckerna skall för varje församling registreras uppgifter om dop, konfirmation, vigsel och begravning. I bestämmelserna 3 kap. 10 § anges att motsvarande registreringar som beträffande vigsel också skall göras i fråga om välsignelse över äktenskap som ingåtts genom borgerlig vigsel eller i annan ordning. Det finns skäl att notera att det, trots att bestämmelserna om vigselboken anger att där skall antecknas vigslar eller välsignelse över äktenskap som har ingåtts genom borgerlig vigsel eller i annan ordning, förekommer att det i vigselboken antecknas välsignelse över partnerskap. När någon som tillhör Svenska kyrkan har som civilstånd "registrerad partner" framgår det också av personakten inom kyrkobokföringen.

Upplåtelse av kyrka

Bestämmelser om upplåtelse av kyrka finns i kyrkoordningens kapitel 41. Där anges i 2 § att präster som tjänstgör i en församling får använda församlingens kyrkor för församlingens gudstjänster och för kyrkliga handlingar som avser någon som tillhör församlingen. Härtill kommer att biskopen enligt 1 § har rätt att använda kyrkorna i stiftet för gudstjänster och för biskopliga ämbetshandlingar. I övriga fall när ett invigt kyrkorum skall brukas krävs beslut om upplåtelse. Detta gäller således bl.a. när det är en annan präst än en församlingspräst anlitas för kyrkliga handlingar som avser församlingsbor eller när en församlingspräst har t.ex. en vigsel eller ett dop för någon som inte tillhör församlingen. Det finns dock bestämmelser som medför att det krävs särskilda skäl för beslut att inte upplåta en kyrka för kyrkliga handlingar. Enligt 41 kap. 3 § får upplåtelse av kyrka för kyrkliga handlingar bara vägras om det kan antas att kyrkorummet och dess inventarier inte kommer att behandlas med pietet och aktsamhet, om det ändamål för vilket det upplåts kränker kyrkorummets helgd eller om upplåtelsen hindrar församlingens gudstjänstliv eller verksamhet i övrigt. Det är endast det sistnämnda skälet som bör kunna åberopas för att vägra en upplåtelse för kyrkliga handlingar. En sådan vägran kan då rimligen endast gälla en viss tidpunkt.

Tjänstgöringsskyldighet m.m.

Allmänna arbetsrättsliga principer innebär att en anställd i regel är skyldig att fullgöra de arbetsuppgifter han eller hon blir anvisad. I några fall har diskuterats och även gjorts speciella åtgärder för att präster inte skall behöva fullgöra vissa arbetsuppgifter som strider mot den egna övertygelsen. Det är främst prästernas situation som har diskuterats. Några särskilda och för kyrkan som helhet gemensamma åtgärder som gällt andra grupper anställda torde inte ha förekommit. Samma grundläggande arbetsrättsliga principer gäller för alla, t.ex. präster, musiker och vaktmästare. Prästen har en särskild roll som ledare i gudstjänsten med ett till präst-

löftena knutet ansvar för gudstjänstens innehåll och utformning. Mot den bakgrunden är det naturligt att det är främst prästens tjänstgöring som särskilt har diskuterats när det uppstått motsättningar mellan enskilda prästers uppfattning om vad som bör gälla och fastställda regler.

I och med de ändrade kyrka-statrelationerna upphävdes förordningen (1975:1047) om vigselförrättare i vissa fall. I den förordningen föreskrevs att varje domkapitel skulle meddela de förordnanden för vigselförrättare som behövdes för att den rätt till vigsel inom församlingarna i stiftet, som avsågs i äktenskapsbalken, skulle kunna tillgodoses. Bestämmelserna hade sin bakgrund i tidigare diskussioner kring vigsel av frånskilda och frågan om det skulle vara en tjänsteplikt för alla präster att förrätta vigsel för alla som hade rätt till vigsel enligt Svenska kyrkans ordning. Istället för att driva frågan om tjänsteplikten och i domstol döma de präster som vägrade viga frånskilda lades skyldigheten att viga genom den nämnda förordningen på kyrkan som helhet. Det finns inga bestämmelser i kyrkoordningen som motsvarar dem i förordningen. Det får nu anses ankomma på församlingen och primärt på kyrkoherden utifrån sitt ledningsansvar att svara för att det finns en präst som kan förrätta vigsel för dem som har rätt till detta.

Det har inte diskuterats närmare i samband med kyrkoordningens tillkomst var gränsen går mellan kyrkoherdens arbetsledning och övriga församlingsprästers eget ämbetsansvar. Det finns inga bestämmelser på detta område utöver det som tidigare redovisats beträffande ansvarsfördelningen i fråga om huvudgudstjänstens utformning och innehåll. När det gäller de arbetsuppgifter som en församlingspräst skall fullgöra torde det, när det inte längre finns av domkapitlet fastställda tjänstgöringsföreskrifter, ankomma på kyrkoherden att besluta vad som skall gälla. Tjänstgöringsföreskrifterna ersätts genom kyrkoordningens bestämmelser av församlingsinstruktionen. Det torde dock inte framgå av någon församlingsinstruktion hur arbetsuppgifterna skall fördelas mellan enskilda präster.

Samtidigt som kyrkoherdens uppgift som arbetsledare framhålls behöver det noteras att varje präst genom sin vigning givits ett särskilt uppdrag.

En präst skall predika Guds ord och förvalta sakramenten,
leda församlingens bön och tillbedjan i gudstjänsten,
undervisa och utöva själavård
och så vara en herde för Guds hjord.

I vigningslöftena har prästen lovat att fullgöra detta uppdrag och för efterlevnaden av vigningslöftena svarar prästen inför biskop och domkapitel. I denna ordning ligger ett eget och i någon mening självständigt ansvar för varje präst, inte enbart i relation till den lokala arbetsgivaren utan även i förhållande till kyrkoherden. Ett sätt att hantera balansen mellan det lokala arbetsgivarinflytandet, vikt i viss utsträckning kyrkoherden företräder, och ämbetsansvaret inför biskop och domkapitel utifrån vigningslöftena är bestämmelserna om befogenhetsprövning i 31 kap. 14 §. Innan det vidtas någon arbetsrättsligt grundad disciplinär åtgärd mot en präst skall domkapitlet pröva att beslutet inte skulle strida mot kyrkoordningens regler om tillsyn från biskop och domkapitel vad gäller lära, utövande av vigningstjänsten och efterlevnad av vigningslöften.

Kyrklig akt för partnerskap

I det följande diskuteras vissa frågor rörande tre tänkbara huvudformer av en kyrklig akt avseende partnerskap eller vad som kan komma att bli benämningen. Lagstiftningen påverkar rimligen vad en civilrättsligt giltig kyrklig handling kan komma att benämnas även om det eventuellt finns ett visst utrymme för särskild terminologi beträffande ordningar för kyrkliga handlingar i kyrkohandboken. Indelningen är gjord efter vilken karaktär den kyrkliga akten har. I viss utsträckning finns det en koppling mellan hur beslut kan och bör fattas och de olika alternati-

vens innehåll. Kyrkomötet kan i alla tre fallen fatta beslut om vad som skall gälla. Det torde dock enbart vara beträffande det tredje alternativet med en kyrklig akt för ingående av partnerskap som det är nödvändigt att Kyrkomötet fastställer en ordning. Det första alternativ med förbön finns redan. I det fallet är det Biskopsmötet som har givit pastorala råd om vad som bör gälla.

Förbön för dem som ingått registrerat partnerskap

I de pastorala råd som beslutats av Biskopsmötet sägs beträffande ansvarsfördelningen att varje präst själv bedömer om hon eller han vill medverka när önskemål framförs om förbön sedan registrerat partnerskap har ingåtts. Det anges att förbönen genomförs som en del av den församlingsvårdande verksamheten och ligger inom den tillfrågade prästens pastorala ansvar. Med hänsyn till kyrkoherdens arbetsledarskap för övriga präster i pastoratet är det inte helt självklart vad en enskild präst förfogar över att göra under sin betalda arbetstid. Det torde kunna hävdas att arbetsledarskapet innebär att arbetsledaren kan avgöra om vissa uppgifter får göras inom ramen för en tjänst eller ej. Samtidigt finns skäl som talar för att varje präst måste få ha ett eget pastoralt ansvar och en frihet att utifrån sina möten med olika människor få utöva sitt själavårds- och församlingsvårdsansvar, med betydande självständighet utifrån det uppdrag som är givet i prästvigningen och de där avgivna löftena.

En ordning med förbön för dem som ingått registrerat partnerskap är inte att se som en kyrklig handling i linje med de handlingar som finns reglerade i kyrkoordningen och för vilka finns ordningar i kyrkohandboken. Som de pastorala råden är utformade kan det sägas vara fråga om en mer enskild handling än de kyrkliga handlingar som i princip och även i praktiken, om än i olika utsträckning, är att se som församlingsgudstjänster. Med hänsyn härtill och med utgångspunkt från förbörens karaktär torde det inte bli aktuellt med clearing mellan församlingar av några kostnader. I Biskopsmötets pastorala råd sägs att det inte fordras några beslut om upplåtelse av kyrka för förbön av det slag som råden avser. I kyrkoordningens bestämmelser om upplåtelse av kyrka anges att präster som tjänstgör i en församling får använda församlingens kyrkor för kyrkliga handlingar som avser någon som tillhör församlingen. Mot den bakgrunden är det inte självklart att det inte krävs något upplåtelsebeslut.

Om en ordning för förbön inte regleras närmare i kyrkoordningen kan det ifrågasättas om det skall ske någon registrering i kyrkobokföringen. Bestämmelserna om kyrkobokföringen är utformade så att där anges vad som skall registreras i bl.a. ministerialböckerna. Frågan kan ställas om inte en registrering där skulle ge förbönen för dem som ingått registrerat partnerskap en annan karaktär än den som annars framgår av Biskopsmötets pastorala råd.

Kyrkomötet har inte beslutat om några ordningar eller andra anvisningar för någon form av gudstjänster utanför kyrkohandbokens ram. Under det arbete som ledde fram till 1986 års kyrkohandbok fanns förslag till ordningar för andra gudstjänster än de som kom att tas in i kyrkohandboken. Det gällde bl.a. en gudstjänst med förnyelse av doplöftena och vissa bönegudstjänster som lades fram av 1968 års kyrkohandbokskommitté. Ett motiv för att inte ta in fler gudstjänstordningar i kyrkohandboken var att lämna större frihet för det lokala gudstjänstarbetet. Beträffande bönegudstjänsterna menade Läronämnden (LN 1986:2) att dessa inte borde officiellt antas av kyrkan men kunde samlas i en icke bindande gudstjänsthandbok till församlingarnas tjänst.

Välsignelse över registrerat partnerskap

Gränsen mellan vad som är att se som en förbön och en välsignelse över registrerat partnerskap är inte helt klar. En ordning med förbön utifrån Biskopsmötets pastorala råd kan byggas ut till en gudstjänst av delvis annan karaktär. Om anhöriga och bekanta deltar, kan den få en utformning som gör att den likaväl kan karaktäriseras som välsignelse över registrerat partnerskap. Det bör vara möjligt att ha en ordning eller ordningar för välsignelse över registrerat partnerskap såväl inom som utanför kyrkohandbokens ram. Enligt den praxis som gäller bör

en ordning som beslutas av Kyrkomötet ingå i kyrkohandboken eller antas för försöksverksamhet i avsikten att senare ingå i kyrkohandboken. Det torde inte finnas några hinder mot att det sker en komplettering av kyrkohandboken utan att det är fråga om en revision av handboken i dess helhet.

Den s.k. nivåutredningen inom utredningsarbetet avseende kyrkoordningen anförde i sitt betänkande följande:

Det är samtidigt viktigt att regler för församlingarna och stiftet inte skapas på annat sätt än genom kyrkoordningen eller på konkreta områden genom annan formell normgivning. Det är t.ex. inte den nationella nivåns uppdrag att genom uttalanden i Kyrkomötet eller på annat sätt utanför kyrkoordningens ram försöka binda församlingar och stift till ett visst handlingsmönster. Inget hindrar däremot att Kyrkomötet eller andra nationella organ genom beslut binder sitt eget och sin personals handlande på visst sätt.

Skall den av utredningen angivna principen följas bör det innebära att ett beslut i Kyrkomötet om en ordning för välsignelse över registrerat partnerskap skall innefatta någon reglering i kyrkoordningen, åtminstone om det är fråga om en ordning som skall ha en ställning som kan sägas motsvara det som gäller beträffande välsignelse över ett ingånget äktenskap. Inget bör dock hindra att Kyrkomötet på annat sätt kan besluta att det i Svenska kyrkan kan ske och finnas ordningar för välsignelse över registrerat partnerskap. Utan bestämmelser i kyrkoordningen blir det dock inte fråga om en kyrklig handling parallell med välsignelse över ingånget äktenskap. En reglering i kyrkoordningen torde innebära att något också bör sägas i en inledningstext.

Genom bestämmelser i kyrkoordningen kan en välsignelsehandling ges en ställning motsvarande vad som gäller för de kyrkliga handlingarna och därmed få karaktären av ytterligare en kyrklig handling. Om den bestäms som en kyrklig handling i kyrkohandboken blir bestämmelserna om upplåtelse av församlingskyrkan för kyrkliga handlingar gällande. Det kan då också finnas skäl för att det skall finnas en rätt för dem som tillhör Svenska kyrkan att få del av välsignelsehandlingen på samma sätt som gäller för dop, konfirmation, vigsel och begravning. Endast om det finns synnerliga skäl får kyrkoherden besluta att det inte skall ske t.ex. en vigsel i Svenska kyrkans ordning om kvinnan och/ eller mannen tillhör Svenska kyrkan. Ett beslut om att avvisa någon som begär vigsel kan överklagas hos domkapitlet. Är välsignelsehandlingen att se som en kyrklig handling är det naturligt att den också registreras i kyrkobokföringen.

Som tidigare redovisats får det anses ankomma på församlingen och primärt på kyrkoherden utifrån sitt ledningsansvar att svara för att det finns en präst som kan förrätta vigsel för dem som har rätt till detta. Motsvarande torde behöva gälla i fråga om välsignelse över ingånget partnerskap som en kyrklig handling. I det fallet kan finnas skäl att överväga vad som skall gälla om en kyrkoherde inte vill utse en präst för uppdraget att svara för välsignelsegudstjäns-ten. Ett alternativ kan vara att det då får ligga hos kyrkorådet att utse en präst. Detta skulle dock innebära en avvikelse från bestämmelserna i 2 kap. 6 § kyrkoordningen om att det är kyrkoherden som leder församlingens verksamhet såvitt gäller den grundläggande uppgiften att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Möjligen skall det i ett sådant fall finnas särskilda former för samverkan mellan stift och kyrkoråd.

Enligt Kyrkostyrelsen är det angeläget att varje präst själv får möjlighet att avgöra om hon eller han vill medverka i en kyrklig akt i samband med ingående av partnerskap.

Ordning för ingående av partnerskap

Ett tredje huvudalternativ är att det blir möjligt att ingå partnerskap, eller vad det kan komma att benämnas efter en översyn av äktenskapsbalken, med civilrättslig verkan genom en kyrklig handling på ett motsvarande sätt som nu gäller för äktenskap mellan kvinna och man. Ett grundläggande

de villkor för införande av en sådan ordning är att staten, på ett motsvarande sätt som nu enligt äktenskapsbalken gäller för den kyrkliga vigseln, genom lagstiftning anger att präst i Svenska kyrkan är behörig att tjänstgöra vid en kyrklig akt för ingående av partnerskap.

I huvudsak torde det som ovan sagts beträffande välsignelse över registrerat partnerskap som en kyrklig handling gälla om det finns en kyrklig ordning för ingående av partnerskap. En parallellställning med vigseln kan också medföra att det bör ske en clearing av kostnaderna om handlingen äger rum i en annan församling än den som någon av parterna tillhör.

Försöksverksamhet

Beslutet om 1986 års kyrkohandbok föregicks av en relativt omfattande försöksverksamhet. Det finns ingen given ordning för hur en sådan försöksverksamhet skall genomföras. Den bör dock pågå under en tid som inte är alltför kort. Som redovisats tidigare registrerades under år 2003 drygt 200 partnerskap. Det torde vara betydligt färre par som önskar få del av en kyrklig välsignelse eller, om detta blir möjligt, vill ingå partnerskap genom en kyrklig akt under loppet av ett år. En liturgisk försöksverksamhet avseende en civilrättsligt giltig akt förutsätter en lagändring. Detta krävs inte för en försöksverksamhet som syftar till att pröva olika möjligheter att utforma en ordning för välsignelse över registrerat partnerskap. För att en sådan försöksverksamhet skall vara meningsfull som underlag för ett kommande beslut behöver den dock pågå under så lång tid att antalet gudstjänster som kan bli föremål för en utvärdering blir tillräckligt stort.

En möjlighet är att Kyrkomötet genom en bestämmelse i kyrkoordningen medger att försöksverksamhet får bedrivas beträffande ordningar för välsignelse över registrerat partnerskap. Det bör i så fall bli fråga om en bestämmelse i kyrkoordningen eftersom det är på det sätt som Kyrkomötet enligt 10 kap. 2 § kyrkoordningen skall utfärda bestämmelser. Kyrkomötet kan samtidigt överlämna till Kyrkostyrelsen att närmare besluta om vad som skall gälla ifråga om försöksverksamheten. Ett sådant beslut skulle kunna fattas av 2005 års kyrkomöte. Blir det möjligt att ha en civilrättsligt giltig kyrklig akt kan försöksverksamheten utvidgas till att gälla även detta.

Ett mandat till Kyrkostyrelsen från Kyrkomötet bör ge utrymme för att pröva olika möjligheter. Eftersom Kyrkostyrelsen enligt 12 kap. 3 § skall begära in yttrande från Biskopsmötet vid beredningen av styrelsens beslut i teologiska och ekumeniska frågor av större vikt kommer det att finnas en samverkan med Biskopsmötet vid utformningen av försöksverksamheten.

I enlighet med vad som gällt med tidigare liturgiskt försöksverksamhet är det naturligt att det blir en möjlighet för dem som själva önskar det att pröva det gudstjänstmaterial som tas fram. Däremot skall det inte föreskrivas någon skyldighet på denna punkt.

3 Aspekter på utformning av en kyrklig akt

Allmänt om gudstjänsters struktur

De kyrkliga handlingarna i kyrkohandboken har idag en tämligen likartad struktur. Tidigare i kyrkans historia utgjorde dop, vigsel och begravning en del av eller knöts nära till söndagens gudstjänst/mässa, så att alla som deltog även var med i den allmänna gudstjänsten. De bibelläsningar och böner som anknöt till den kyrkliga handlingen var då tämligen koncentrerade, eftersom den allmänna gudstjänsten innehåller läsningar och böner för den aktuella söndagen. Det fanns i denna situation inte heller någon anledning till ett särskilt tal med anledning av dopet, vigseln och begravningen (även om s.k. likpredikan efter gudstjänsten blev vanlig under en period vid bemärkta personers begravning). Förkunnelsen utgjordes av högmässans predikan.

Under de senaste århundradena har de kyrkliga handlingarna blivit självständiga gudstjänster. De har fått ett innehåll som i huvudsak utgörs av bibelläsningar, själva "handlingen" (dop, löftena respektive de tre skovlarna jord och gravsättning) samt förbön. Till dessa gudstjänster hör också någon form av "varudeklaration", där en s.k. allokution (ett tal som är inriktat på den aktuella situationen – av latinets *ad locum*) ger deltagarna en introduktion till gudstjänsten och ger den en kristen tolkning. De kyrkliga handlingarna avslutas normalt med Herrens bön och välsignelse. Som regel ingår också psalmsång och musik.

Den s.k. allokutionen är såväl i dop- som vigselgudstjänsterna placerad som inledning. Begravningsgudstjänsten saknar en sådan i kyrkohandboken formulerad tolkning av döden och sorgen ur det kristna evangeliets perspektiv. Här får prästen i det inledande griftetalet själv göra en sådan till den aktuella situationen anpassad förkunnelse. I arbetet med kyrkohandboksförslaget 2000 fanns inom kommittén en tveksamhet beträffande huruvida allokutionen skulle komma i inledningen. Förslaget blev att låta bibeltexterna komma före. Orden om äktenskapet som i flera alternativ hade en förmanande karaktär placerades före frågorna till brudparet.

När det gäller förkunnelsen eller prästens tal vid de kyrkliga handlingarna gjordes i arbetet inför nuvarande kyrkohandbok försök till en mer enhetlig struktur. Med modell från högmässan föreslogs att doptal, vigseltal och griftetal skulle följa efter textläsningarna. Pastoralt var tanken även att på så sätt låta talet mer få en bibliskt kristen förankring och inte, kanske särskilt vid vigseln, främst utgöras av prästens personliga goda tankar och råd. Möjligen återspeglar detta en sed från en tid då högmässan med sin förkunnelse utgjorde ramen och då prästen vid dopsölet eller bröllopfesten höll ett mer personligt tal. För vigsel övergavs dock idén med ordningen textläsning – vigseltal nästan omedelbart. Talet i slutet av vigselgudstjänsten hade redan funnit en fast plats i församlingarna. För begravningens del bedömdes värdet av det direkta tilltalet i den sorgens situation väga tyngre än att låta bibeltexten föregå förkunnelsen. Dopgudstjänsten är den enda ordning för kyrkliga handlingar som har doptalet placerat efter bibelläsningarna, men i regel hålls talet efter dophandlingen och välkommandet.

Nu gällande ordningar kring partnerskap och vigsel

Som underlag för diskussionen kring hur en kyrklig akt i samband med ingående av partnerskap skulle kunna gestaltas redovisas här strukturen hos befintliga ordningar av liknande karaktär, nämligen Biskopsmötets Pastoralråd om förbön för dem som ingått registrerat partnerskap samt välsignelse av borgerligt ingånget äktenskap och vigsel.

Pastoral rådgivning om förbön för dem som ingått registrerat partnerskap

I Biskopsmötets pastoral rådgivning från 1999 om förbön för dem som ingått registrerat partnerskap heter det beträffande den pastoral utformningen:

Varje präst bedömer själv om hon eller han vill medverka när önskemål framförs om förbön sedan registrerat partnerskap har ingåtts.

De som önskar förbön skall bemötas på ett pastoralt genomtänkt sätt och känna trygghet i mötet med prästen oavsett dennes personliga ståndpunkt. Om en präst själv inte kan eller vill medverka förmedlas kontakt med annan präst.

Förbönen genomförs som en del av den församlingsvårdande verksamheten, och ligger inom den tillfrågade prästens pastoral ansvar.

Förbönen utformas som bön med de två som registrerat sitt partnerskap. Det skall framgå att det inte är fråga om en officiell akt utan om en enskild förbön, även när anhöriga bereds tillfälle att närvara.

Förbönen kan ske i sakristia, kapell eller kyrkorum. För sådan förbön fordras inga beslut om upplåtelse av kyrka.

Av råden framgår att det vid förbönen även kan förekomma textläsning, t.ex. Jak 1:17 och Fil 2:1-5. Förbönen kan även avslutas med Herrens bön och välsignelsen eller en annan fridsönskan.

Välsignelse av borgerligt ingånget äktenskap

Lovprisning

Inledningsord

Bibelläsning

Bön över ringarna/ringen

Förbön

Herrens bön

Välsignelsen

Vigsel

Lovprisning

Inledningsord

Bibelläsning

Frågorna

Bön över ringarna/ringen

Löftena och ringväxlingen

Tillkännagivandet

Förbön

Herrens bön

Välsignelsen

Vigsel med mässa

Dessutom finns två alternativ för vigsel med mässa.

Möjlig struktur för kyrklig akt i samband med ingående av partnerskap

Vid utformandet av en kyrklig akt i anslutning till ingående av partnerskap är en av de naturliga utgångspunkterna biskoparnas pastorala råd enligt ovan. Kärnan i en sådan ordning är förbönen varvid följande bön kan användas:

Gud, du ger oss livet med längtan efter helhet och kärlek. Vi ber för NN och NN, som har valt att dela livet med varandra. Vi ber att de skall få kraft att leva i förtroende och ömsesidig respekt. Hjälp dem att förverkliga sin gemenskap till stöd för varandra i öppenhet mot andra människor.

Var med dem i framgång och lycka, sorg och motgång. Hjälp dem att ständigt på nytt ta emot glädje och kärlek ur din hand.

Hjälp oss alla att alltid leva nära dig, du som har lovat att vara med oss alla dagar.
I Jesu namn. Amen

25

Vid förbönen kan även förekomma textläsning. Den kan även avslutas med Herrens bön och välsignelsen eller en annan fridsönskan. Beroende på hur akten utformas kan förbönen således i olika hög grad komma att få samma struktur som en vigselgudstjänst respektive välsignelse över borgerligt ingånget äktenskap, vilka är de andra naturliga utgångspunkterna vid utformandet av en kyrklig akt i samband med ingående av partnerskap.

Både en anknytning till de pastorala råden och till vigselgudstjänsten kan därför motivera att en gudstjänst i samband med ingående av partnerskap får följande övergripande struktur:

Inledning
Ordet
(Partnerskapets ingående)
Förbön
Avslutning

Hur gudstjänsten skulle kunna inledas

Gudstjänsten för ingående av partnerskap skulle, som alla kyrkliga handlingar, kunna inledas med musik och psalmsång. Det innebär i så fall att det behövs medverkan av en musiker. Därefter skulle, liksom i vigseln, kunna följa en koncentrerad tillbedjan till Gud samt några inledande ord om det ändamål för vilket man har samlats i kyrkan. De par som så vill skulle här i inledningen också kunna säga några ord till de församlade om varför de väljer att ingå sitt partnerskap i gudstjänstens form, något som på vissa håll även förekommer vid vigselgudstjänst.

Denna del av gudstjänsten skulle kunna utformas på följande sätt:

Inledande musik

Under inledande musik kan paret vandra in i kyrkan. Därefter kan en psalm följa.

Lovprisning

Den inledande lovprisningens riktning till Gud tydliggör att de närvarande är samlade inför Guds ansikte. Efter orden "I Faderns, Sonens och den heliga Andens namn" skulle lovprisningen kunna utformas på t.ex. följande sätt:

P Välsignad är du Gud treenig.
Av dig, genom dig och till dig är allting,
nu och alltid och i evigheters evighet.

En annan möjlighet är att använda samma formulering som i vigselritualet:

P Underbara är dina verk, kärlekens Gud
Underbart har du skapat oss till att vara dig lika.
Av din kärlek lever vi.
Dig vill vi prisa för livet som oupphörligt förnyas.

Inledningsord

I inledningen kan den som leder gudstjänsten med några ord tydliggöra vad som är fokus och mening med denna gudstjänst: att fira kärleken och välsigna det förbund som två människor, inför Gud, församling, släktingar, vänner/vittnen har ingått eller kommer att ingå med varandra. Dessa inledningsord kan också uttrycka något om den kärlek Kristus har visat och visar genom den heliga Anden.

Här är det även naturligt att säga något om den glädje de församlade delar med de två. Följande formuleringar skulle kunna användas. Det andra alternativet ligger nära vigselritualets formulering.

Kärleken har sitt ursprung i Gud. Förmågan att älska är
Guds gåva till människan.
Att ingå partnerskap/(livs)förbund är en ömsesidig viljeakt,
att vilja bevara och fördjupa varandras kärlek,
att vilja dela varandras liv i medgång och motgång, att vilja skapa
ett hem tillsammans,
att vilja vara varandra trogna och att vilja åldras tillsammans
i närhet och lyhördhet för varandra.

eller:

P Inför Guds ansikte är vi samlade
Vi är här för att be om Guds välsignelse över er,
och för att dela er glädje.

Bibeltexter som skulle kunna användas

Här följer valda läsningar ur Bibeln. Förslag bör finnas på ett antal texter som paret tillsammans med prästen kan välja bland. Det bör också vara möjligt att välja andra texter.

Bibelläsning

Två eller tre texter, inklusive en evangelietext läses. Parets släkt och vänner skulle kunna delta i textläsningen. Texterna väljs bland nedanstående texter. I samråd med prästen kan även andra texter väljas.

Läsningen skulle kunna inledas med följande ord: Låt oss nu höra Bibelns ord om kärlekens gåva och ansvar.

Bär mig som ett sigill vid ditt hjärta, som ett sigill vid din arm. Stark som döden är kärleken, lidelsen obeveklig som graven. Dess pilar är flammande eld, en ljungande låga.

Mäktiga vatten kan inte släcka kärleken, floder kan inte svepa bort den. Om en man gav allt han ägde för kärleken, vem skulle ringakta honom?

Höga v. 8:6-7

Hylla Herren, hela världen, tjäna Herren med glädje, träd fram inför honom med jubelrop! Besinna att Herren är Gud, han har gjort oss och vi är hans, hans folk, fåren i hans hjord. Gå in genom hans portar med tacksägelse, kom till hans förgårdar med lovsång. Tacka honom, prisa hans namn, ty Herren är god, evigt varar hans nåd, från släkte till släkte hans trofasthet.

Psalt. 100

Mitt hjärta är redo, Gud, jag vill sjunga och spela. Vakna, min själ, vakna, harpa och lyra, jag vill väcka morgonrodnaden. Jag vill tacka dig, Herre, bland folken, jag vill sjunga ditt lov bland alla folk. Ty högre än himlen når din godhet, till skyarna din trofasthet.

Psalt. 108:1-5

Herre, du rannsakar mig och känner mig. Om jag står eller sitter vet du det, fast du är långt borta vet du vad jag tänker. Om jag går eller ligger ser du det, du är förtrogen med allt jag gör. Innan ordet är på min tunga vet du, Herre, allt jag vill säga. Du omger mig på alla sidor, jag är helt i din hand. Den kunskapen är för djup för mig, den övergår mitt förstånd. Var skulle jag komma undan din närhet? Vart skulle jag fly för din blick? Stiger jag upp till himlen, finns du där, lägger jag mig i dödsriket, är du också där. Tog jag morgonrodnadens vingar, gick jag till vila ytterst i havet, skulle du nå mig även där och gripa mig med din hand. Om jag säger: Mörker må täcka mig, ljuset omkring mig bli natt, så är inte mörkret mörkt för dig, natten är ljus som dagen, själva mörkret är ljus. Du skapade mina inälvor, du vävde mig i moderlivet. Jag tackar dig för dina mäktiga under, förunderligt är allt du gör. Du kände mig alltigenom, min kropp var inte förborgad för dig, när jag formades i det fördolda, när jag flätades samman i jordens djup. Du såg mig innan jag föddes, i din bok var de redan skrivna, de dagar som hade formats innan någon av dem hade grytt. Dina tankar, o Gud, är för höga för mig, väldig är deras mångfald. Vill jag räkna dem är de flera än sandkornen, när jag till slutet är jag ännu hos dig.

Rannsaka mig, Gud, och känn mina tankar, pröva mig och känn min oro, se om min väg för bort från dig, och led mig på den eviga vägen.

Psalt. 139:1-18, 23-24

Er kärlek skall vara uppriktig. Avsky det onda, håll fast vid det goda. Visa varandra tillgivenhet och broderlig kärlek, överträffa varandra i ömsesidig aktning. Slappna inte i er iver, håll er brinnande i anden. Tjåna Herren. Gläd er i hoppet, var uthålliga i lidandet och ihärdiga i bönen. Hjålp Guds heliga med vad de behöver, vinnlägg er om gästfrihet. Vålsigna dem som förföljer er, vålsigna dem och förbanna dem inte. Gläd er med dem som glåder sig och gråt med dem som gråter. Bemöt alla lika och håll er inte för goda att umgåås med dem som är ringa. Var inte självkloka. Lóna inte ont med ont. Tånk på vad som är riktigt för alla människor. Håll fred med alla människor så långt det är möjligt och kommer an på er. Ta inte råtten i egna händer, mina kåra, utan låt Guds vrede ha sin gång, ty det står skrivet: Min är hämnden, jag skall utkråva den, säger Herren. Men är din fiende hungrig, ge honom att åta; är han törstig, ge honom att dricka. Då samlar du glödande kol på hans huvud. Låt dig inte besegras av det onda, utan besegra det onda med det goda.

Rom. 12:9-21

Om jag talar både människors och ånglars språk men saknar kärlek, är jag bara ekande brons, en skrålånde cymbal.

Och om jag har profetisk gåva och kånner alla hemligheterna och har hela kunskapen, och om jag har all tro så att jag kan flytta berg, men saknar kärlek, är jag ingenting.

Och om jag delar ut allt jag åger och om jag låter brånna mig på bål, men saknar kärlek, har jag ingenting vunnit.

Kårleken är tålmodig och god. Kårleken är inte stridslysten, inte skrytsam och inte uppblåst.

Den är inte utmanande, inte självisk, den brusar inte upp, den vill ingen något ont.

Den finner inte glådje i oråtten, men glåds med sanningen.

Allt bår den, allt tror den, allt hoppas den, allt uthårdar den.

Kårleken upphör aldrig. Den profetiska gåvan, den skall förgå. Tungotalet, det skall tystna. Kunskapen, den skall förgå.

Ty vår kunskap är begrånsad och den profetiska gåvan är begrånsad.

Men när det fullkomliga kommer, skall det begrånsade förgå.

Når jag var barn, talade jag som ett barn, förstod som ett barn och tänkte som ett barn. Men sedan jag blev vuxen har jag lagt bort det barnsliga.

Ånnu ser vi en gåtfull spegelbild; då skall vi se ansikte mot ansikte. Ånnu är min kunskap begrånsad; då skall den bli fullständig som Guds kunskap om mig.

Men nu består tro, hopp och kärlek, dessa tre, och störst av dem är kårleken.

1 Kor. 13:1-13

År ni döpta in i Kristus har ni också iklått er Kristus. Nu är ingen längre jude eller grek, slav eller fri, man eller kvinna. Alla är ni ett i Kristus Jesus.

Gal. 3:27-28

Ni är ju kallade till frihet, bröder. Låt bara inte den friheten ge köttet något tillfålle, utan tjåna varandra i kärlek. Hela lagen sammanfattas i detta enda bud: Du skall ålska din nåsta som dig själv.

Men andens frukter är kärlek, glådje, frid, tålmod, vänlighet, godhet, trofasthet, ödmjukhet och självbehårskning. Mot sådant vånder sig inte lagen. De som tillhör Kristus Jesus har korsfåst sitt kött med alla dess lidelser och begår. Om vi har andligt liv, låt oss då följa en andlig väg. Låt oss inte bli inbilska, inte utmana varandra, inte avundas varandra.

Gal. 5:13-14, 22-26

Om det alltså finns tröst genom Kristus, uppmuntran från kärleken och gemenskap från Anden, om det finns ömhet och medkänsla, gör då min glädje fullkomlig genom att visa enighet. Lev i samma kärlek, eniga i tanke och sinnelag, fria från självhävdelse och fåfänga. Var ödmjuka och sätt andra högre än er själva. Tänk inte bara på ert eget bästa utan också på andras.

Fil. 2:1-4;

Som Guds utvalda, heliga och älskade skall ni alltså klä er i innerlig medkänsla, vänlighet, ödmjukhet, mildhet och tålmod. Ha fördrag med varandra och var överseende om ni har något att förebrå någon. Liksom Herren har förlåtit er skall också ni förlåta. Men över allt detta skall ni ha kärleken, det band som ger fullkomlighet. Låt Kristi frid råda i era hjärtan, den som ni kallades till som lemmar i en och samma kropp. Visa er tacksamhet. Låt Kristi ord bo hos er i hela sin rikedom och med all sin vishet. Lär och vägled varandra, med psalmer, hymner och andlig sång i kraft av nåden, och sjung Guds lov i era hjärtan. Låt allt vad ni gör i ord eller handling ske i herren Jesu namn och tacka Gud fadern genom honom.

Kol. 3:12-17

Allt det goda vi får, varje fullkomlig gåva, kommer från ovan, från himlaljusens fader, hos vilken ingen förändring sker och ingen växling mellan ljus och mörker.

Jak. 1:17

Mina barn, låt oss inte älska med tomma ord utan med handling och sanning. Då förstår vi att vi är sanningens barn, och om vårt hjärta dömer oss kan vi inför honom övertyga det om att Gud är större än vårt hjärta och förstår allt. Mina kära, om hjärtat inte dömer oss kan vi stå frimodiga inför Gud. Och vad vi än ber om får vi av honom, eftersom vi håller hans bud och gör det som behagar honom. Och detta är hans bud: att vi skall tro på hans son Jesu Kristi namn och älska varandra så som han har befallt oss. Den som håller Guds bud förblir i Gud och Gud i honom. Och att han förblir i oss vet vi av anden som han har gett oss.

1 Joh. 3:18-24

Mina kära, låt oss älska varandra, ty kärleken kommer från Gud, och den som älskar är född av Gud och känner Gud. Men den som inte älskar känner inte Gud, eftersom Gud är kärlek. Så uppenbarades Guds kärlek hos oss: han sände sin ende son till världen för att vi skulle få liv genom honom. Detta är kärleken: inte att vi har älskat Gud utan att han har älskat oss och sänt sin son som försoningsoffer för våra synder. Mina kära, om Gud har älskat oss så, måste också vi älska varandra. Ingen har någonsin sett Gud. Men om vi älskar varandra är Gud alltid i oss, och hans kärlek har nått sin fullhet i oss. Han har gett oss sin ande, och därför vet vi att vi förblir i honom och han i oss. Vi har sett och kan vittna om att Fadern har sänt sin son att rädda världen. Om någon bekänner att Jesus är Guds son förblir Gud i honom och han i Gud. Och vi har lärt känna den kärlek som Gud har till oss och tror på den.

Gud är kärlek, och den som förblir i kärleken förblir i Gud och Gud i honom.

I detta har kärleken nått sin fullhet hos oss: att vi kan vara frimodiga på domens dag, ty sådan som Kristus är, sådana är vi i denna världen.

Rädsla finns inte i kärleken, utan den fullkomliga kärleken fördriver rädslan, ty räds-
la hör samman med straff, och den som är rädd har inte nått kärlekens fullhet.

Vi älskar därför att han först älskade oss.

Om någon säger: "Jag älskar Gud" men hatar sin broder, då ljuger han. Ty den som inte älskar sin broder, som han har sett, kan inte älska Gud, som han inte har sett.

Och detta är det bud som han har gett oss: att den som älskar Gud också skall älska sin broder.

1 Joh. 4:7-21

När han såg folkskarorna gick han upp på berget. Han satte sig ner, och hans lärjungar kom fram till honom. Han började undervisa dem och sade:

"Saliga de som är fattiga i anden, dem tillhör himmelriket. Saliga de som sörjer, de skall bli tröstade. Saliga de ödmjuka, de skall ärva landet. Saliga de som hungrar och törstar efter rättfärdigheten, de skall bli mättade. Saliga de barmhärtiga, de skall möta barmhärtighet. Saliga de renhjärtade, de skall se Gud. Saliga de som håller fred, de skall kallas Guds söner. Saliga de som förföljs för rättfärdighetens skull, dem tillhör himmelriket. Saliga är ni när man skymfar och förföljer er och på allt sätt förtalar er för min skull. Gläd er och jubla, er lön blir stor i himlen. På samma sätt förföljdes ju profeterna före er tid. Ni är jordens salt. Men om saltet mister sin kraft, hur skall man få det salt igen? Det duger inte till annat än att kastas bort och trampas av människorna. Ni är världens ljus. En stad uppe på ett berg kan inte döljas, och när man tänder en lampa sätter man den inte under sädsmåttet utan på hållaren, så att den lyser för alla i huset. På samma sätt skall ert ljus lysa för människorna, så att de ser era goda gärningar och prisar er fader i himlen.

Matt. 5:1-16

Skall ni ha tack för att ni älskar dem som älskar er? Också syndare älskar dem som visar dem kärlek. Skall ni ha tack för att ni gör gott mot dem som gör gott mot er? Också syndare handlar så. Och skall ni ha tack för att ni lånar åt dem som ni tror kan betala tillbaka? Också syndare lånar åt syndare för att få samma belopp tillbaka. Nej, älska era fiender, gör gott och ge lån utan att hoppas få igen. Då skall er lön bli stor, och ni skall bli den Högstes söner, ty han är själv god mot de otacksamma och onda. Var barmhärtiga, så som er fader är barmhärtig. Döm inte, så skall ni inte bli dömda. Förklara ingen skyldig, så skall ni inte dömas skyldiga. Frikänn, så skall ni bli frikända.

Ge, så skall ni få. Ett gott mått, packat, skakat och rågat skall ni få i er mantel. Med det mått som ni mäter med skall det mätas upp åt er."

Luk. 6:32-38

Liksom Fadern har älskat mig, så har jag älskat er. Bli kvar i min kärlek. Om ni håller mina bud blir ni kvar i min kärlek, så som jag har hållit min faders bud och är kvar i hans kärlek. Detta har jag sagt er för att min glädje skall vara i er och er glädje bli fullkomlig. Mitt bud är detta: att ni skall älska varandra så som jag har älskat er. Ingen har större kärlek än den som ger sitt liv för sina vänner. Ni är mina vänner om ni gör vad jag befäller er. Jag kallar er inte längre tjänare, ty en tjänare vet inte vad hans herre gör. Jag kallar er vänner, därför att jag har låtit er veta allt vad jag har hört av min fader. Ni har inte utvalt mig, utan jag har utvalt er och bestämt er till att gå ut i världen och bära frukt, frukt som består, och då skall Fadern ge er vad ni än ber honom om i mitt namn. Detta befäller jag er: att ni skall älska varandra.

Joh. 15:9-17

Efter att ha sagt detta lyfte Jesus blicken mot himlen och sade: "Fader, stunden har kommit. Förhårliga din son, så att Sonen kan förhårliga dig;

Liksom du har sänt mig till världen, har jag sänt dem till världen, och för deras skull helgar jag mig till ett offer, för att också de skall helgas genom sanningen. Men inte bara för dem ber jag utan också för alla som genom deras ord tror på mig. Jag ber att de alla skall bli ett och att liksom du, fader, är i mig och jag i dig, också de skall vara i oss. Då skall världen tro på att du har sänt mig. Den härlighet som du har gett mig har jag gett dem för att de skall bli ett och för att liksom vi är ett, jag i dem och du i mig, de skall fullkomnas och bli ett. Då skall världen förstå att du har sänt mig och älskat dem så som du har älskat mig. Fader, jag vill att de som du har gett mig skall vara med mig där jag är, för att de skall få se min härlighet, den som du har gett mig, eftersom du har älskat mig redan före världens skapelse. Rättfärdige fader, världen känner dig inte, men jag känner dig, och de har förstått att du har sänt mig. Jag har gjort ditt namn känt för dem och skall göra det känt, för att den kärlek som du har älskat mig med skall vara i dem, och jag i dem.”

Joh. 17:1, 18-26

Förkunnelse

Det kan vara lämpligt att ”talet” eller förkunnelsen kommer direkt efter textläsningarna ur Bibeln. I en ny tid när även partnerskap ingås i gudstjänstens ram är det av värde med en förkunnelse om relationernas betydelse. Dessutom befrämjas talets karaktär av evangeliets förkunnelse. Alternativt skulle detta kunna äga rum före eller efter välsignelsen.

Denna del av gudstjänsten skulle kunna utformas på följande sätt:

Hur partnerskapets ingående skulle kunna utformas

Det behövs ytterligare överväganden för att finna ett bra uttryck för vad själva ”handlingen” i denna gudstjänst skall kallas. En möjlighet är att knyta an till den bibliska förbundstanken mellan Gud och Guds folk. Det torde vara naturligt att låta strukturen i vigselgudstjänsten tjäna som förebild för ingående av partnerskap. Det innebär att momentet inleds med frågor om viljan att ingå partnerskap. Om paret använder ringar som tecken för sitt förbund, skulle prästen – om paret så önskar – kunna bedja en bön över dessa på samma sätt som i vigselgudstjänsten. Därefter följer löftena, som i den officiella ordningen kan ha några alternativ men också erbjudas att formuleras fritt av paret tillsammans med prästen. Lagstiftningen kan innebära vissa villkor för formuleringen liksom i vigselgudstjänsten.

För att gudstjänsten skall kunna ha civilrättslig karaktär torde det också fordras ett moment där prästen som samhällets representant förklarar att paret ingått partnerskap. Utformningen av ett sådant moment blir beroende av riksdagens beslut.

Denna del av gudstjänsten skulle kunna utformas på följande sätt:

Frågorna

Frågorna till paret skulle kunna utformas i anslutning till vigselns frågor och då formuleras enligt följande. (Kommande lagstiftning kan påverka utformningen.)

P Inför Gud och i denna församlings (dessa vittnens) närvaro
frågar jag dig NN
Vill du ta emot NN
som din livskamrat
och älska henne/honom i nöd och lust?

Var och en svarar:

Ja

Frågorna skulle också kunna formuleras enligt följande:

P Idag är vi samlade för att bevittna det offentliga förbund som N och N ingår.
(De inledande frågorna kan ställas gemensamt till paret.)

P N och N, vill ni gå in i ett livslångt förbund präglat av kärlek och trohet?

Paret Ja

P Vill ni med Guds hjälp vara varandras livskamrater och stödja varandra såväl i tider av glädje som under svåra tider?

Paret Ja

Därefter skulle prästen kunna vända sig till var och en av kontrahenterna och fråga:

P Inför Gud och i denna församlings/vittnens närvaro frågar jag dig, N:
Vill du med N dela din kärlek och ditt liv, din styrka och sårbarhet?

Var och en svarar:

Ja

Bön över ringarna

Om ringar används kan prästen bedja följande eller liknande bön över dessa:

P Gud, du som är alltings ursprung och mål,
välsigna N och N i deras livsgemenskap.
Låt dessa ringar för dem vara tecknet
på deras löften om ömsesidig kärlek och trohet.
I Jesu Kristi namn.

Löftena

Löftena skulle kunna formuleras på ett sätt som liknar vigsellöftena.

Jag, NN,
Tar dig NN, nu till min livskamrat
att dela glädje och sorg med dig
och vara dig trogen
tills döden skiljer oss åt.

eller:

NN, jag vill älska dig,
dela glädje och sorg med dig
och vara dig trogen
tills döden skiljer oss åt

Löftena skulle också kunna formuleras enligt nedanstående förslag.

P Låt nu denna församling/dessa vittnen höra era löften.

Var och en av kontrahenterna säger, vända mot varandra:

Jag vill dela glädje och sorg med dig till livets slut.

eller:

N jag ger mig själv åt dig. Jag älskar dig, litat på dig och har dig innerligt kär. Jag vill dela glädje och sorg med dig och det är min djupaste vilja och avsikt att dela livet med dig, till livets slut.

Möjligheten för paret att gemensamt i samråd med prästen formulera löftena skulle också kunna ges.

Ringväxling

På samma sätt som vid vigsel skulle de som ingår partnerskap kunna växla ringar och/eller ge varandra någon annan symbol för sin kärlek och sina löften.

33

Tillkännagivandet

P Ni har nu ingått partnerskap
och bekräftat detta inför Gud
och denna församling/dessa vittnen.
Ni är nu partner.
Må Herren vara med er
och leda er i sin sanning
nu och alltid.

Därefter skulle en psalm kunna följa.

Olika förslag till förbön

Gudstjänstens tredje centrala moment är församlingens förbön för paret. Lämpligen kan paret stå på knä (eventuellt förbli stående) framför altaret. Denna del av gudstjänsten skulle kunna utformas på följande sätt:

Förbön

Förbönen kan liksom i övriga gudstjänster i Svenska kyrkan utformas fritt och gärna bedjas av vänner till paret. Här lämnas tre förslag till börens utformning, det första är hämtat ur biskoparnas pastorala råd.

P Gud, du ger oss livet med längtan efter helhet och kärlek.
Vi ber för NN och NN, som har valt att dela livet med varandra.
Vi ber att de skall få kraft att leva i förtroende och
ömsesidig respekt.
Hjälp dem att förverkliga sin gemenskap till stöd för varandra
i öppenhet mot andra människor.
Var med dem i framgång och lycka, sorg och motgång.
Hjälp dem att ständigt på nytt ta emot glädje och
kärlek ur din hand.
Hjälp oss alla att alltid leva nära dig,
du som har lovat att vara med oss alla dagar.
I Jesu namn.
F Amen

eller:

- P Vi tackar dig Gud för kärleken mellan NN och NN
och för denna stund, där de fått bejaka sin kärlek till varandra.
Var med dem i deras fortsatta vandring tillsammans.
Du som är kärlekens källa, hjälp dem att mogna och
växa i sin kärlek.
Du som är skapare av allt liv, hjälp dem att leva tillsammans.
Du som är vägen, sanningen och livet, hjälp dem att
vandra i din sanning
Du, som förlåter och upprättar, hjälp dem att förlåta och
upprätta varandra.
Du, som sände Jesus att tjäna och förlåta, hjälp dem att vara
till för varandra och sina medmänniskor
I Jesu Kristi namn.
- F Amen.

En förbön som närmare ansluter till vigselritualet är följande:

- P Himmelske Fader,
vi tackar dig för denna dag,
för dess glädje och förhoppningar.
Vi ber för det partnerskap
som NN och NN nu har ingått inför dig.
Låt deras liv tillsammans präglas av tillit
och respekt för varandras egenart.
Hjälp dem att skapa ett öppet och varmt hem,
där deras vänner finner gemenskap.
När svårigheter möter,
för dem då närmare dig och varandra.
Hjälp dem att förlåta varandra
och låt dem dag för dag
ta emot glädje och kraft ur din hand.
Genom Jesus Kristus, vår Herre.
- F Amen.

(Mässa)

Efter förbönen skulle mässa kunna följas. Som prefation används i så fall kyrkohandbokens prefation för vigsel med mässa med den förändringen att raden "Till man och kvinna skapade du oss" ersätts med "Till män och kvinnor skapade du oss".

Hur gudstjänsten skulle kunna avslutas

Gudtjänsten skulle i likhet med flertalet kyrkliga handlingar kunna avslutas med Herrens bön och välsignelsen.

Herrens bön

Välsignelsen

P Herren välsigne er och bevarer er.
Herren låte sitt ansikte lysa över er och vare er nådig.
Herren vände sitt ansikte till er och give er frid.
I Faderns och Sonens + och den heliga Andens namn.

F Amen.

35

Avslutande musik

En psalm skall kunna följa här och paret skulle kunna vandra ut ur kyrkan under avslutande musik.

Gudstjänstens benämning

Gudstjänsten skulle kunna benämnas "Gudstjänst för ingående av partnerskap", respektive "Välsignelse över ingånget partnerskap". Det är benämningar som innebär en varudeklaration för vad det är. De markerar tydligt, för dem som finner det viktigt, att detta är något annat än vigsel och äktenskap.

I själva gudstjänsten är kanske inte det formella begreppet "partnerskap" det bästa. I stället kan orden "förbund" eller "livsgemenskap" användas. Vid momentet tillkännagivandet bör det dock framgå att paret har ingått partnerskap. Detta under förutsättning att nuvarande rättsordning gäller. Det är emellertid möjligt att lagstiftningen kommer att förändras i detta avseende (jfr avsnitt 1.6 och 2.2). Beträffande kontrahenterna själva är ordet livskamrat eller vän att föredra framför partner eller hustru (om båda) eller man (om båda).

Olika slags ordningar

Resonemanget ovan leder fram till att tre slags kyrkliga akter i samband med ingående av partnerskap kan urskiljas. Dessa kan sedan var för sig utformas på olika sätt.

Förbön enligt biskoparnas pastorala råd

Förbönen enligt biskoparnas pastorala råd, som inte är en officiell akt, kan som framgått ovan ha olika omfattning.

(Textläsning)

Förbön

(Herrens bön)

(Välsignelsen)

Välsignelse över ingånget partnerskap

Inledande musik

Lovprisning

Inledningsord

Bibelläsning

Förkunnelse

Bön över ringarna

Förbön

(Mässa)

Herrens bön

Välsignelsen

Avslutande musik

Gudstjänst för ingående av partnerskap

Inledande musik

Lovprisning

Inledningsord

Bibelläsning

Förkunnelse

Frågorna

Bön över ringarna

Löftena

Ringväxling

Tillkännagivandet

Förbön

(Mässa)

Herrens bön

Välsignelsen

Avslutande musik

Svenska kyrkan
751 70 Uppsala